

DEĞİŞEN ULUSLARARASI SİSTEMDE ABD’NİN ORTADOĞU POLİTİKALARININ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ

Murat ERCAN*

Ali AYATA†

Özet

Uluslararası sistemin tarihsel sürecine baktığımızda her yüzyılda sistemi etkileyen başat güç konumunda yeni devletlerin ortaya çıktığı görülmektedir. Modelski’nin de kuramında belirttiği gibi başat güç durumuna yükseliş ve düşüş ortalama yüz yıllık sürelerle olmaktadır. Her yüzyılda belirli bir devlet yükselerek dünya denizlerinde egemen duruma geçmekte ve bu egemenliğini hemen hemen yüz yıl sürdürmektedir. Bu süreç içerisinde başat güce meydan okuyan başka bir güç ortaya çıkmış ve bu iki güç arasındaki çatışmalardan üçüncü bir devlet yeni başat güç olarak denizaşırı alanlarda küresel dünya egemenliğini ilan etmiştir. Örneğin 15–16. yüzyılda önce Portekiz, sonrasında İspanya, 17 yüzyılda Hollanda, 18. yüzyılda Fransa, 19. yüzyılda İngiltere ve 20. yüzyılda ise ABD Osmanlı İmparatorluğu’nun zayıflamaya başlamasıyla sırasıyla dünya egemenliğini ilan etmişlerdir. 20.yüzyılın başat gücü ABD ise, 19. yüzyılda dönemim başat gücü İngiltere ile Almanya arasındaki rekabet ve çatışmayı fırsata dönüştürerek küresel dünya egemenliğini ilan etmiştir. Dolayısıyla ABD 20. yüzyıl boyunca uluslararası sisteme yön vermiştir. “Değişen Uluslararası Sistemde ABD’nin Ortadoğu Politikalarının Sürdürülebilirliği” başlıklı çalışmada 21. yüzyılın nasıl şekilleneceği ve bu bağlamda ABD’nin başat güç statüsünü devam ettirebilmek için nasıl bir yol izleyeceği sorunsalı üzerinde durulacaktır. Ayrıca çalışmada eğer ABD güç kaybetmekte ise ABD’ye meydan okuyan devlet veya devletler hangileridir? Yeni yüzyılın küresel dünyasında başat gücü olarak hangi devlet ön plana çıkabilir? gibi sorular analiz edilerek yenedünya düzeninin nasıl şekillenebileceğine dair muhtemel senaryolar ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Başat Güç, Yenedünya Düzeni, ABD, Çatışma

SUSTAINABILITY OF THE US MIDDLE EAST POLICIES IN THE CHANGING INTERNATIONAL SYSTEM

Abstract

When we look through the historical process of the international system, it is seen that in every century new states emerge in the position of system affecting dominant power. As Modelski stated in his theory, the rise and fall in dominant power position occur once in hundred years. In every century, certain state rises and dominates in world seas and this domination lasts almost a hundred years. In this process, a power defying the dominant power emerges and as a result of the conflict between the setwoforces, a new third state emerge as anew dominant power and declares its world domination in the world overseas. For instance, it was Portugal and Spain in 15th and 16th century, Holland in the 17th century, France in the 18th century, England in 19th century and after weakening of the Ottoman Empire, USA in the 20th century has declared the world domination respectively. The US as the dominant power of the twentieth century, declared the global world domination by turning the competition and conflict between England and Germany into an opportunity in the 19th century.

* Doç. Dr. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi İ.İ.B.F ,Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi, murat.ercan@bilecik.edu.tr*

† Prof. Dr., *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İ.İ.B.F ,Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi, aayata@kmu.edu.tr*

Thus, the US dominated the international system during the 20th century. In the study with the heading of “Sustainability of the US Middle East Policies in the Changing International System”, the question of how the 21st century will be shaped and how the US will pursue its dominant power status will be discussed. In addition, the questions such as if the US is losing power, which state or states challenging US? Which state can come to the fore as the dominant power in the global world of the new century will be analyzed, and the possible scenarios of how the new world order can be shaped will be put forward..

Keywords: Dominant Power, New World Order, US, Conflict

Giriş

İnsanlık tarihine bakıldığında hemen hemen her yüzyılda, dönemin koşullar ve şartlarına göre devletlerin başat güç pozisyonuna yükseldiği veya dünya siyasetindeki gücünü kaybettiği görülmektedir. Bilim insanları başat güce yükselişin ve güçten düşmenin ortalama olarak yüzyıllık bir süreyi kapsadığını ifade etmektedirler. Bir Devletin başat güç konumuna yükselişi veya düşüşünü devletlerin birbirileri ile çatışmasına veya çekişmelerine bağlamaktadırlar. Bilim insanları devletlerin başat güç konumuna yükselişini birbiri ile çekişen veya çatışan devletten birinin değil, bu iki devlet arasındaki çekişmeyi fırsata dönüştüren üçüncü bir devletin bu pozisyona yükseldiğini ifade etmektedirler. Bu çerçevede bakıldığında 15–16. yüzyılda önce Portekiz, sonrasında İspanya, 17 yüzyılda Hollanda, 18. yüzyılda Fransa, 19. yüzyılda İngiltere ve 20.yüzyılda ise ABD Osmanlı İmparatorluğu'nun zayıflamaya başlamasıyla sırasıyla dünya egemenliğini ilan etmişlerdir. Bu devletlerin nasıl başat güç pozisyonuna yükseldikleri veya nasıl bu pozisyonlarını kaybettikleri gerek siyasi tarih, gerekse uluslararası ilişkiler uzmanları tarafından kaleme alınarak analiz edilmiştir. Dolayısıyla bu çalışmada sadece ABD ilgili konuya yer verilmesi uygun görülmüştür.

18. yüzyılın sonu ve 19. Yüzyılın başlarında bağımsızlığını ilan eden ABD, kısa bir süre sonra Monroe Doktrini ilan etmiş ve bu doktrinle birlikte kıtada hâkimiyetin sağlanmasının ve problemleri Avrupalı devletlerin devletlerinin Amerika kıtasından uzaklaştırılması gerektiğini göstermiştir. Monroe Doktrini ile ABD uzun bir süre “Amerika Amerikalıdır” mantığı ile hareket ederek, Avrupalıları Amerikan kıtasından uzak tutmayı başarmıştır. Avrupalı devletleri Amerikan kıtasından uzak tutmayı başaran ABD, öncelikle kıtada tamamen hâkimiyetini sağlamıştır. ABD kıtada hâkimiyetini sağlarken, Avrupa kıtasında ise savaş ve çatışmalar baş göstermiştir. Avrupa kıtasında 1815 Avrupa uyumu bozulmuş ve Avrupalı devletlerarasında rekabet artmış ve sömürge yarışı hız kazanmıştır. Özellikle Almanya'nın ulusal birliğini sağlamasıyla birlikte kıta Avrupa'sında ticaret, ekonomik ve sömürge alanlarında rekabet artmış ve Avrupa kıtasında dengeler değişmiştir. Bilhassa Almanya'nın ulusal birliğini sağlamasıyla Almanya, başta İngiltere olmak üzere Fransa ile ekonomik, ticari ve sömürge rekabetine girişmiş ve bu girişim Avrupalı devletleri kitlesel savaflara sürüklemiştir. Devletlerarasındaki bu rekabetten dolayı Avrupa kıtasında 20. yüzyılda iki büyük kitlesel savaş yaşanmıştır. Özellikle dönemin başat gücü İngiltere ile Almanya arasında yaşanan çatışmalar neticesinde ABD'nin başat güç olma yolunu açmıştır. 20.yüzyıl ABD'nin uluslararası sisteme yön vermesiyle şekillenmiştir.

Fakat ABD'nin 20. ve 21.yüzyıl dış politika tarihine baktığımızda, ABD'nin tarihi pek çok yanlış kararlar ve kararlar sonrası yapılan muhasebeler ile doludur. Başta Vietnam Savaşı'nda yapılan hataları ABD karar vericilerinin sonraki dönemlerde de, özellikle Irak'ın işgali sürecinde de yaptığı görülmektedir. Bu iki savaşta da ABD kendini tekrar keşfetmeye çalışmış ve benzer hataları yapmıştır. Ancak ABD karar vericilerinin yapmış olduğu bu hatalar 21. yüzyılda Washington'un uluslararası siyaset üzerindeki hegemonyasının çatırdamasına ve ABD'nin Doğu Avrupa ve Ortadoğu'da ciddi kırılmalar yaşamasına neden olmuştur. Bu süreçte her ne kadar ABD Batı kanadı gücünü dengede

tutarak yeni stratejiler geliştirmiş olsa da, geliştirilen bu stratejiler ABD'nin günbegün güç kaybetmesinin önüne geçememiş, bilakis bu stratejiler ABD gemisinin derin çatlaklar almasına neden olmuştur. Hatta yapılan bu yanlış muhasebeler, gemisinde çatlaklıklar oluşan ABD'nin gelecek tartışmalarını başlatmış, daha önce ABD'ye stratejik olarak yol gösteren stratejistleri bugün artık ciddi hastalığa yakalanan ABD'ye reçeteler yazmaya başlamışlardır. ABD'nin yakalandığı güç erozyonu hastalığı Clinton döneminde başlamış, Clinton sonrası Bush ve Obama döneminde hız kazanmıştır. Trump döneminde ise en son safhasına ulaşmıştır. “Batı Cephesinde ABD'nin Varlık Mücadelesi; Evanjelizm–Siyonizm-BOP İttifakına Karşı SykesPicot Koalisyonu ve Diğer İttifaklar” başlıklı bu çalışmada öncelikle ABD'nin başat güç pozisyonuna giden süreç incelenerek analiz edilmekte, akabinde ise çalışmada ABD'nin bu süreç boyunca uyguladığı politikalarda ne kadar başarılı olduğu tartışılmaktadır. Ayrıca çalışmada, ABD'nin 20.yüzyıl sonu 21.yüzyıl başlarında hayata geçirmeye çalıştığı Ortadoğu inisiyatifi (BOP) projesi, yani Yenidünya düzeni politikası analiz edilmektedir. Bu çerçevede ise çalışmada şu soruların cevabı aranmaktadır; “ABD'nin hayata geçirmek isteği Ortadoğu inisiyatifi (BOP) projesi nedir? Ve ABD neden böyle bir projeye ihtiyaç duymuştur? ABD'nin bu projesinden kimler, neden rahatsız olmuşlardır? ABD'nin projesinden rahatsız olan veya proje karşı olan devletler nasıl bir karşıt politika uygulamaktadırlar?” Ayrıca çalışmanın en önemli kısmını oluşturan veya çalışmada cevabı aranan en önemli sorulardan biri de, “21. yüzyılda ABD'nin güç kaybedip etmediği ve gelecek kaygısı olup olmadığı sorusudur. Neticede çalışmanın sonuç bölümünde de ifade edildiği üzere ABD'nin dünya siyaseti üzerindeki gücünü kaybettiği ve bu güç kaybının ABD'ye ve uluslararası sisteme ciddi etkileri olduğu görülecektir. Ayrıca çalışmanın sonuç bölümünde yapılan tartışmalar neticesinde uluslararası sistemin yeni başat gücünü aradığı tablosu ortaya konulacaktır.

Başat Güç Statüsünden Yalnızlığa Giden Süreçte ABD'nin Varlık Mücadelesi

ABD bağımsızlığını ilan ettikten kısa bir süre sonra Monroe Doktrini ilan etmiş ve bu doktrinle birlikte hem kıtada hâkimiyeti sağlamanın ve hem de problemlili Avrupalı devletlerin Amerika kıtasından uzaklaştırılması gerektiğini göstermiştir. Monroe Doktrini ile ABD uzun bir süre “Amerika Amerikalıdır” mantığı ile hareket ederek yalnızlık (Armaoğlu, 2010: 996) politikası izlemiştir. Monroe doktrini ile ABD kıtada hâkimiyetini sağlarken, Avrupa kıtasında 1815'te sağlanan Avrupa uyumu bozulmuş ve Avrupalı devletlerarasında rekabet artmış ve bu devletler sömürge yarışına hız vermişlerdir. Özellikle Almanya'nın ulusal birliğini sağlamasıyla dönemin küresel gücü olan İngiltere ile ticari, ekonomik ve deniz aşırı alanlarda rekabete girişmesi Avrupa'da dengeleri alt üst etmiştir. İngiltere ile Almanya arasındaki bu rekabet kıta Avrupa'sını kitlesel savaflara sürüklemiştir. Almanya'nın İngiltere'ye meydan okuması 20. yüzyılda Avrupa topraklarında iki kitlesel savaşın yaşanmasına neden olmuştur. İki ülke arasında yaşanan bu çatışmalar 20. yüzyılda ABD'nin küresel başat güç olma yolunu açmıştır. Nasıl mı? Çok basit; ABD'nin bugünkü gücünün altında Avrupa'da yaşanan iç savaşlar yer almaktadır. Avrupa topraklarında yaşanan I. ve II. Dünya Savaşlarında ABD, Avrupalı devletlerin savaşlarda güç kaybetmesini beklemiş ve Avrupalı devletlerin güçten düşmesiyle birlikte hem savaşın uzamasını sağlamış, hem de Avrupalı devletlere yapmış olduğu yardımlar ile Avrupalı devletleri kendine bağımlı hale getirmiştir. Başka bir ifadeyle ABD 1823 Monroe Doktrini ile bir yandan Avrupalı devletleri Amerika kıtasından uzak tutmayı başarmış, diğer taraftan da Avrupa'da yaşanan çatışmaları fırsata dönüştürerek Avrupa'nın iç işlerine müdahil olmuş ve Avrupalı devletleri kendine bağımlı hale getirmiştir. Nitekim bu fırsatçı politika ile ABD İngiltere'nin pek çok kolonilerini veya sömürgeleri üzerinde hâkimiyet kurmuştur. Yani İngiltere sömürgelerinin bir kısmını ABD'ye bırakmak zorunda kalmıştır. Çünkü her ne kadar İngiltere ve Fransa savaşın galibi tarafında yer alsalar da, savaş sonunda bu ülkeler tamamen güçten düşmüşler ve ayakları üzerinde ABD'nin yardımı ile zor durabilir hale gelmişlerdir (Nagler, 2017: 33). Aynı zamanda da ABD 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren dünya üzerinde egemenliğini ilan etmiştir.

ABD'nin bu üstünlüğüne karşı II. Dünya Savaşı sonrası itibariyle Sovyet Rusya meydan okumaya başlamıştır. Sovyet Rusya'nın ABD'ye meydan okumasıyla uluslararası sistem ideolojik, askeri, siyasi ve ekonomik çerçevede Doğu-Batı olarak iki kutuplu yapıya dönüşmüştür. Bu dönemde ikiye bölünmüş uluslararası sistem küresel Sovyet-Amerikan rekabetine dayandırılmış, sanki bütün dünya Washington ve Moskova arasındaki ilişkilere endekslenmişti (Trenin,2001:283). Ayrıca iki devlet de nihai olarak medeniyet rollerini de belirlemiş oluyordu. Stratejik olarak ABD Batıyı ve Avrasya kıyılarını benimsemiş, Rusya ise kendi etrafında Avrasya'nın kıtasal mekânlarını birleştirmiştir (Dugin, 2004:51). ABD- Sovyet Rusya arasındaki bu mücadele 1990'lı yılların başına kadar devam etmiştir ve neredeyse iki devlet bloklar arasında yeni bir kitlesel savaşın vuku bulmasına neden olacaktı. Fakat dünyanın iki süper gücünden biri olan Sovyet Birliği, 1985 yılından itibaren meydana gelen iç sorunların sonucunda güç kaybetmeye başlamıştır. Bu da, aynı zamanda Doğu Bloğunun dağılmasına ve Sovyet Rusya'nın parçalanmasına neden olmuştur. Sovyet Rusya'nın dağılması ile birlikte jeopolitik denge göreceli olarak Atlantikçi Batı Bloku veya piyasa medeniyeti lehine değişmiştir. Başka bir ifade ile uluslararası denge göreceli olarak ABD lehine değişti ve ABD uluslararası sistemin tek güçlü devleti olarak durumunu korumuştur. Bu ise Batı dünyasına özellikle ABD'ye ekonomik siyasi ve askeri açıdan uluslararası sistemi yeniden şekillendirme fırsatı vermiştir. Yeni sistem ABD'ye bu fırsatı sunarken, ABD ise pek çok uzman ve stratejistin kendilerini uyarmasına rağmen, 1990-2000'li yıllar arasında Rus tehdidini görmezden gelerek uluslararası sistemi "Yeni Dünya Düzeni" adı altında yapılandırmaya çalışmıştır. Oysaki Rusya, Soğuk Savaş döneminde kaybettiği gücü geri kazanmak için 1990-2000'li yıllar arasında toparlanma sürecini başlatmıştı. 1990- 2000'li yıllarda hem ekonomik hem de siyasi, askeri ve teknolojik sorunları aşan Rusya, 2000'li yıllarda eski gücüne geri dönerek, ABD'nin şekillendirmeye çalıştığı Yeni Dünya Düzeni karşısında yer alarak ABD'ye meydan okumaya başlamıştır.

Zaten ABD, Soğuk Savaş'ın bitmesiyle uluslararası sistemin küresel gücünü ve etkisini birden kucakında bulmuş ve bu gücün vermiş olduğu sarhoşlukla sanki yeryüzünde kendisinden başka bir devlet yokmuş gibi hareket ederek Avrasya, Kafkasya ve özellikle Ortadoğu'ya yönelik politikalarını şekillendirmeye çalışmış, diğer yandan da Küresel dünyayı tehdit eden yeni tehdit unsurlarıyla tek başına mücadele etmek istemiştir. Çünkü ABD'nin bu dönemdeki dış politika stratejisinde ikinci bir güçlü devlete rol biçilmemiştir. ABD açısından, ABD'nin yanında yer almak isteyen devletler veya örgütler ancak onun yanında kullanılacak maşa olabilirlerdi. Dolayısıyla ABD 21. yüzyıl dış politikasını bir yandan demokrasi, insan hakları, insani müdahale ve terörle mücadele çerçevesinde şekillendirirken, diğer taraftan da böl parçala yönet mantığı ile hareket ederek PKK, YPG, DEAŞ ve FÖTÖ gibi terör örgütlerini destekleyerek küresel uluslararası sistemi yeniden inşa etmeye çalışmıştır (Gazetevatan, 2017; Yeni Akit, 2017). ABD'nin 21. yüzyıl dış politikasının nihai hedefi "Genişletilmiş Ortadoğu İnisiyatifi" (Büyük Ortadoğu Projesi-BOP) projesini hayata geçirmektir. Başka bir ifadeyle ABD, temelleri 20.yüzyılın sonlarında atılan ve 43. Bush hükümeti tarafından 2004 yılında Büyük Ortadoğu adıyla duyurulan, en batıda Fas'ın Atlantik kıyılarından, en doğuda Pakistan'ın kuzeyindeki Karakum yaylalarına, Kuzeyde Türkiye'nin Karadeniz kıyılarından Güney' de Aden ve Yemen'e kadar uzanan bölgede, Müslüman ülkelere demokrasi ihracını ve bu ülkelerin pazarlarının Batı'ya özellikle ABD'ye açılmasını amaçlamıştır. Zira ABD bu proje ile Batı dışında yükselmeye başlayan Çin, Hindistan, Rusya, İran ve Türkiye gibi ülkelerin ikinci bir gücü oluşturmasının önüne geçerek kendi menfaatlerini korumayı ve enerji kaynaklarını kontrol altına almayı hesaplamaktadır (Açıkgöz, 2006: 81; Çakmak, 2006: 164-165).

Fakat ABD bu yeni politikayı hayata geçirmeye çalışırken, bir yandan Soğuk Savaş psikolojisinden kurtulmuş Rusya'yı göz ardı etmiş, diğer taraftan da Rusya, İngiltere, Fransa, Almanya, İran ve Türkiye gibi ülkelerin etkisinin devam ettiği topraklarda ayrılık yanlısı terör gruplarını destekleyerek, bölgede veya coğrafyada isyanlar çıkartarak nüfus kurma stratejisini tercih etmiştir. Başka bir ifade ile

ABD, 20.yüzyıl- Soğuk Savaş dönemi iş birliği politikasını terk ederek, özellikle Ortadoğu coğrafyasını yalnız başına şekillendirmek istemiştir. Ayrıca ABD “Yenidünya Düzeni” altında uluslararası sistemi, özellikle de Ortadoğu’yu yeniden şekillendirmeye çalışırken,hemAvrasya’da, Ortadoğu’da ve Orta Asya’da Rusya’yı çevreleyerek Rusya’nın bölgedeki nüfusunu kırıp, yalnızlaştırma politikasını uygulamaya koymuş, hem de bir zamanlar bölgede hâkimiyet sağlamış batılı- İngiltere, Fransa ve Türkiye gibi ülkeleri planına dâhil etmemiştir. Dolayısıyla ABD hem Rusya’yı, hem de bir zamanlar bölgede hâkimiyet sağlamış Osmanlı’nın mirasçısı Türkiye’yi ve bölgeyi20. yüzyılda şekillendirme hevesi içerisinde olan *Sykes-Picot* ittifakını hesaba katmamıştır.

Yukarıda ifade edilen devletlerin “Yeni Dünya Düzeni” planına dâhil edilmemesinin veya etkisiz hale getirilmeye çalışılmasının faturası ABD’ye pahalya mal olmuş ve özellikle ABD’nin 2000’li yıllarda Ortadoğu’yu yeniden şekillendirme yönelik girişimleri gerek Rusya, gerekse diğer ittifaklar tarafından engellenmiş ve ABD’nin başarısız olmasına neden olmuştur. 11 Eylül terör saldırısıyla ABD Ortadoğu projesini hayata geçirmek için düğmeye basmış, saldırı sonrası ABD, Afganistan ve Irak topraklarının işgal etmiş ve işgaller sonrasında İslam dünyasını adeta ikiye bölünmüştür. ABD’nin 11 Eylül terörü sonrasında İslam dünyasını hedef seçmesi ve İslam ülkelerini terörist olarak göstermesi, akabinde de George Bush’un haçlı seferi (Erlor, 2017: 8) tanımlamasında bulunması, İslam dünyasında ABD’ye karşı öfkeli seslerin yükselmesine neden olmuştur. İslam dünyasının bu öfkesi ABD’nin Ortadoğu ve Afrika bölgesinde veya coğrafyasında yandaş ve güç kaybetmesine neden olmuştur. Birde 11 Eylül sonrası ABD’nin Afganistan ve Irak operasyonlarının gerekçesi olan nükleer silah gerekçesinin asılsız olduğunun belgelerle deşifre edilmesi, ABD’nin asıl amacının ortaya çıkarmıştır. Özellikle ABD’nin 2003 Irak operasyonunun asıl hedefinin Büyük Ortadoğu Projesi’nin gerçekleştirmek olduğunun deşifre edilmesi sonucu bölge ülkelerinin tepkisi daha da artmış ve bu durum bugün bölgede ABD’nin birkaç ülke haricinde dostunun kalamamasına neden olmuştur. Aynı zamanda bu gelişme ABD’nin bölgedeki ve uluslararası sistemde gücünün zayıfladığı anlamına gelmektedir.

Evanjelizm–Siyonizm-BOP İttifakına Karşı Yeni Sykes Picot İttifakı veya Yeni İpek Yolu Projesi mi?

2000’li yıllarda ABD’nin tek başına dünyanın jandarmalığına soyunması, “Yenidünya Düzenini” tek kutuplu olarak algılaması ve 21.yüzyılın tek süper gücü gibi davranması Rusya’nın tepkisini çekmesine neden olmuştur. Ayrıca ABD’nin 11 Eylül sonrası NATO’nun sınırlarını Rusya’nın yakın sınırlarına doğru genişletme çabası ve Rusya coğrafyasında gerçekleşen renkli devrimlerin arkasında ABD’nin olması, Rusya’yı hayli endişelendirmiştir. Bu gelişmeler karşısında Rusya, özellikle Putin’in iktidara gelmesiyle uluslararası arenaya geri dönmüş ve ABD’ye meydan okumaya başlamıştır. ABD’nin 2003 Irak operasyonu sonrası Rusya 2008 yılında Gürcistan, 2014’te Ukrayna, 2015’te Suriye’de ABD’ye karşı tepkisini ve kararlılığını ortaya koymuş ve iki tarafta Baltık’ta, Doğu Avrupa’da, Balkanlar’da Karadeniz’de Libya’da, Irak’ta ve Suriye’de karşı karşıya gelmişlerdir(Yeni Akit, 2016). Hatta uluslararası kamuoyu bu iki ülkenin bahsedilen bölgelerde sert restleşmelerine tanık olmuş ve bu restleşmeleri Rusya’nın ABD’ye meydan okuması olarak değerlendirmiştir. Rusya’nın ABD’ye meydan okuması ABD’yi endişelendirmiştir. Fakat ABD’nin tepkisi Rusya’ya göstermelik ekonomik ambargo uygulama kararından ileri gidememiştir. Dolayısıyla ABD Rusya’nın 2008’te Gürcistan, 2014’te Ukrayna ve 2015’te Suriye’deki faaliyetlerini sessizce izlemiştir. Bunun en açık göstergesi Rusya, Türkiye ve İran’ın Suriye soruna çözüm ararken Astana ve Soçi görüşmelerine ABD’yi dâhil etmemeleridir (Bernath, 2018). Büyük umutlarla ABD başkanlığına oturturulan Trump yönetimi dahi uluslararası gelişmelere veya sorunlara çözüm üretmemesi ABD’nin gücünü kaybettiği ve var olma çabası içerisinde olduğunun göstergesidir.

ABD'nin yalnızlaştığının bir göstergesi de Batılı pek çok devletin, özellikle de İngiltere ve Fransa'nın günümüz ABD politikalarını desteklememesidir. Geçmiş tarihten de hatırlanacağı üzere Fransa zaten ABD'nin Avrupa'nın iç işlerine karışmasını istememekteydi. Hatta Soğuk Savaş döneminde dahi Fransa NATO'nun Avrupalı devletlerin güvenlik politikalarına müdahil olmasına karşı olmuş, Avrupalı devletlerin kendi güvenlik sistemini kurmasını istemişti. Ve hatta Fransa İngiltere'nin ABD ve NATO yanlısı dış politika uyguladığı gerekçesiyle uzun bir süre İngiltere'nin AET'ye katılmasını veto etmişti. Bugün de Fransa'nın Soğuk Savaş dönemindeki dış politika anlayışı devam etmektedir. Üstelik ABD'deki ciddi araştırma kuruluşlarından PEW'in Ağustos 2017 raporuna göre Fransız halkının yüzde 36'sı Trumplı ABD'yi bir tehdit olarak algılamaktadır (PEW, 2018). Fransız halkının ABD'yi bir tehdit olarak algılaması Fransa'nın dış politikasına yansımaktadır. Macronlu Fransa'nın son zamanlarda ABD'nin özellikle İran, K. Irak ve Kudüs gibi önemli Ortadoğu politikalarında ABD'yi desteklemediği görülmektedir. Bugün Macron liderliğindeki Fransa küreselleşmeye vurgu yaparak liberal bir yaklaşımla çok taraflı bölgesel denge politikası izlemektedir. Başka bir ifade ile Fransa'nın Ortadoğu stratejisi, ABD'den farklı olarak liberal politika eşliğinde, çok taraflı, bölgesel denge anlayışına dayalı, savaştan önce diplomasiye önem veren ve teröre karşı iş birliğine dayanan mücadele anlayışına dayanmaktadır (Tamer, 2017). Dolayısıyla Fransa bölgede 20. yüzyılda olduğu gibi aktif bir siyaset izlemek istemektedir. Fransa'nın bu stratejisi ABD ile uyuşmadığı gibi, akıllara ABD'nin BOP'na karşı, "Fransa'nın yeni bir SykesPicot mu doğuruyor?" sorusunu akıllara getirmektedir. Fransa'nın bölgeye yönelik stratejisine bakıldığında, Fransa'nın stratejisinin, Ortadoğu bölgesinde yeni bir ittifak ilişkileri kurmak ve bölgede ABD'nin nüfusunu kırmak adına önemli bir araç olduğu ifade edilebilir. Fransa'nın yeni Ortadoğu açılımı ABD'yi "Yenidünya Düzeni projesinin" hayata geçirilmesi hususunda hem yalnızlaştırmış, ABD' hem de uluslararası alanda güç kaybetmesine neden olmuştur. Ayrıca Fransa gibi Batılı devletlerin ABD'nin yanında yer almaması ABD'nin yalnızlaşp güç kaybetmesine neden olduğu gibi, aynı zamanda da ABD'nin terör örgütlerine yönelmesine neden olmuştur. ABD'nin terör örgütlerine yönelmesi ise Washington'un uluslararası arenada itibarsızlaşmasına neden olmaktadır.

Fransa'dan sonra ABD'den uzaklaşan ve ABD'yi bir tehdit olarak gören diğer bir Batılı ülke İngiltere'dir. Aslında İngiltere aşağı yukarı yüzyıldır uluslararası politikada ABD ile aynı safta yer alıyordu. Her ne kadar İngiltere I. ve II. Dünya Savaşlarında küresel politikadaki belirleyici rolünü ABD'ye bırakmış olsa da, İngiltere Obama dönemine kadar arka planda ABD'nin kas gücünü oluşturuyordu. Hatta II. Dünya Savaşı sonrası dünyaya yayılan liberal serbest ticaret sistemi Anglosakson modeliydi ve küresel ticaret, ekonomi, diplomasi ve diğer sistemler bu model üzerine inşa edilmişti. ABD ile İngiltere arasındaki bu yakın ilişki Obama dönemi ile bozulmaya başlamıştır. Obama döneminde ABD'nin NATO'nun sınırlarını Rusya'ya dayandırması ve Ortadoğu'da yaptığı hataların bedelini Avrupalı ülkelere ödetmesi İngiltere'yi telaşlandırmıştır. Birde Obama döneminde ABD'nin Almanya ile sıkı ilişkiler kurması, Angelo-Amerikan modeli küresel düzeni kendine prensip edinen İngiltere'yi daha çok endişelendirmiştir (Şebnem, 2017). Bu endişeler İngiltere'yi AB'den çıkma kararına sevk etmiş ve İngiltere'nin AB ve ABD'ye mesafe koymasına neden olmuştur. Ayrıca İngiltere'nin Japonya ve Çin üzerinden ABD ile rekabete girişmiş olması taraflar arasında gerilimin artmasına neden olmuştur. Çünkü 1966 yılında kurulmuş olan Asya Kalkınma Bankasını ABD'nin Japonya ile kontrol altına alarak Asya-Pasifik'i İngilteresiz etki altına almaya çalışması İngiltere'nin tepkisine neden olmuştur. Dolayısıyla İngiltere ABD'nin bu hamlesini Angelo-Amerikan modelini terk etmesi olarak okunmuş ve İngiltere ABD'nin bu hamlesine karşı olarak 2013 yılında kurulan Asya Alt Yapı Yatırım Bankası'nın (AIIB) kurucu üyesi olarak ABD'nin oyununu bozmak istemiştir. İngiltere'nin ABD'ye karşı uyguladığı bu karşıt politika İngiltere-ABD ilişkileri tarihinde de bir ilkin yaşanmasına neden olmuştur. Başka bir ifadeyle iki ülke ilk defa bir birbirlerine karşı dış politikada ayrı saflarda yer alıyorlardı (Diller, 2017; Gökçe, 2018). Bunun nedeni olarak ABD'nin Yenidünya

Düzeni veya Ortadoğu İnisiyatifi projesi kapsamında İngiltere'ye rol biçmemesi ve İngiltere'yi sistem dışında bırakma çabalarıdır diyebiliriz.

ABD ile İngiltere arasındaki bu yeni dış politika anlayışı akıllara, ABD'nin BOP'ne karşı İngiltere yeni "SykesPicot ittifakını mı?" veya Çin ile ilişkileri geliştirerek yeni "İpek Yolu projesini mi?" hayata geçirmeye çalışıyor sorusunu getirmektedir. Bu girişimlerle ilgili ilk adımı İngiltere Brexit ile birlikte atmıştır. Çünkü İngilizlere göre AB üyesi pek çok devlet, kendi içerisinde ırkçı politikalarla uğraşırken, ABD'nin hayata geçirmeye çalıştığı Yenidünya Düzeni Proje 'sini kavrayamamış ve AB içerisinde ABD'ye karşı tek sesli bir dış politika uygulanamamıştır. Oysaki daha düne kadar ABD'nin küresel dünyadaki rakibi AB idi ve ABD'ye göre AB'nin tasfiye edilmesi gerekmektedir. Lakin İngiltere'nin AB'den ayrılmasıyla ABD bu düşüncesinden vazgeçmiş, Trump yönetimindeki ABD, Obama yönetiminden farklı olarak, kendine bağımlı bir birlik kararını almıştır. Fakat İngiltere ve Fransa haricindeki AB üyeleri ABD'nin bu politikasını görememiştir. ABD'nin hayata geçirmek istediği projenin kendileri için ne anlama geldiğini iyi okuyan İngiltere, Birlik içerisinde kalmanın bir anlamının kalmadığı, AB'de kalmanın faturasının çıkmaktan daha fazla olacağı düşüncesiyle hareket etmiş ve Birlikten ayrılma kararı almıştır (Superhaber,2018; Diller, 2017). Bu karar ile İngiltere ABD'nin hayata geçirmek istediği stratejisini de engellemek istemiştir. Ayrıca İngiltere ABD'nin bu politikasına karşı SykesPicot ittifakına Türkiye'yi 'de dâhil ederek tarihi İpek Yolu Projesi'nin yeni açılışını yapmıştır.

2003 Irak operasyonu sonrası stratejik ayrışmaya giden İngiltere ve ABD'nin yenedünya tariflerinde de farklılaşmalar yaşanmaktadır. Bu farklı yaklaşımları uluslararası sistemin yapısını da değiştirmektedir. Taraflar yenedünya düzenini bir yandan ABD'nin Ortadoğu İnisiyatifi(BOP) diğer taraftan da Çin ve Türkiye'nin dâhil olduğu yeni SykesPicot ittifakı çerçevesinde yeni İpek Yolu Birliği etrafında şekillendirmek istemektedirler. Peki, nedir bu yeni İpek Yolu Birliği Projesi? Nasıl çalışması öngörülmektedir? Yeni İpek Yolu projesi, Çin'den Avrupa'ya uzanan ticaret yollarını yeniden yaratılmasıdır. Başka bir ifade ile Yeni İpek Yolu projesi ile Çin'in batısından başlayacak bir kara ulaşımının Orta Asya'dan geçerek Ortadoğu'ya ulaşması ve Türkiye üzerinden Avrupa'ya bağlanmasını öngörülmektedir. Ayrıca Deniz yolunun Çin kıyılarından geçerek Güneydoğu Asya'ya, Hint Okyanusu üzerinden ise Afrika'ya uzanmasını planlayan bir projedir. Kısacası Yeni İpek Yolu Projesi, Asya'dan Avrupa'ya ve Afrika'ya uzanacak, dünya nüfusunun yarısını barındıran 65 ülkeyi (Kodaman, 2016: 1254) kapsayacak dev bir ticaret ve altyapı ağıdır. İngiltere bu projenin/ Birliğin işleyişini Avrupa Birliği ve NATO modeline göre şekillenmesini istemektedir. Çünkü İngiltere, AB'nin ve NATO'nun bütün güzellikleri ve iyi taraflarını almış, yeni sistemi bu iki örgütün işleyiş tarzına göre örgütlemek istemektedir. Başka bir ifade ile İngiltere'ye göre yeni oluşumun işleyen bir ekonomiye (Ekonomik Birlik), ortak bir savunma sistemine (askeri birlik), vizesiz dolaşım (ortak vize politikası) ve ortak paranın geçerli olduğu ortak para sistemine sahip olması gerekmektedir. İngiltere bu hamle ile ABD'yi Avrupa, Ortadoğu ve Afrika dışına itmek istemektedir. ABD ise İngiltere'nin bu hamlesi gerçekleştiğinde kendinin sonu olacağı gerçeğini bilmekte ve bu hamle karşısında hem bölgedeki terör örgütlerini destekleyerek İngiltere, Çin, Fransa ve Türkiye'nin oyununu bozmaya çalışmakta, hem de NATO'yu, Avrupa NATO'su, Arap NATO'su, Afrika ve Orta Asya NATO'su gibi bölgelere ayırarak İpek Yolu Projesini başlamadan sonlandırmak istemektedir. Dolayısıyla aynı zamanda da ABD, İngiltere'nin NATO'nun işleyişini çok iyi bildiği düzencesiyle NATO'yu yeniden şekillendirmek çabasıdadır. Çünkü ABD mevcut statüko ile yeni hamle ve oluşum karşısında başarısız olacağını bilmektedir. Bunun için Pentagon plan üstüne planlar yapmaktadır (Diller, 2017). Bu planların ABD'nin Yenidünya düzeni içerisinde var olma veya en az bir elli yıl daha hegemon güç statüsünü devam ettirme planları olduğunu ifade etsek yanlış olmaz herhalde. Çünkü ABD hâlihazırdaki mevcut projesini gerçekleştiremediği sürece varlık sorunu ile karşı karşıya kalacağını çok iyi bilmektedir. Bunun içinde AB'yi kendi içerisinde veya komşularıyla çatıştırmak başta olmak

üzere bir “Doğu-Batı” veya “Müslüman- Hristiyan” savaşı gibi birçok olası senaryoyu hayata geçirmek için radikal adımlar atmaktan kaçınmamakta ve kaçınmayacak gibi görünmektedir. Hatta ABD özellikle Ortadoğu coğrafyasında kontrollü bir savaş başlatmak ve galibi olabilmek için ilk adımı Trump’ın Kudüs’ü İsrail’in başkenti olarak tanımasıyla başlatmıştır. ABD’nin bu girişiminden Evanjelizm-Siyonizm İttifakının oluşturulduğu sonucunu çıkartabiliriz. Bu karar ile ABD Batı dünyasına şirin görünerek, İsrail’e Ortadoğu’yu kontrol edebilmek için muhafızı-jandarması olarak rol yüklemek istemiştir. Ayrıca ABD bu ittifak ve Kudüs kararı ile Kudüs’ün sadece İslam dünyası için değil aynı zamanda da Hristiyan âlemi açısından da önemli olduğunu mesajını vererek, Müslüman ve Hristiyan medeniyetini karşı karşıya getirmek istemiştir. Ayrıca Trump’ın ABD almış olduğu kararlar ötekileştirdiği Türkiye, Fransa, İngiltere, Rusya ve Almanya’ya “*Panama Kanalı’nı kazanan, iki dünya savaşını kazanan ve uzaya-aya adam gönderen birileri olarak, gerekirse sizi yakarım, yerle bir ederim*” (Erol, 2018) mesajını vermek istemiştir. Fakat hem İslam dünyası, hem de Hristiyan dünyası ABD’nin nasıl bir oyun peşinde olduğunun farkına varmışlar ve başta AB ve Rusya olmak üzere ABD haricindeki bütün Hristiyan dünyası Trump’ın ABD’nin kararına tepki göstermiş ve kararın arkasında durmamışlardır. Başka bir ifadeyle Hristiyan ve İslam Dünyası mensubu devletler Trump’ın ABD’nin kararına karşı bir duruş sergileyerek, ABD karşısında aynı safta yer almışlar ve ABD’nin uluslararası arenada imajını ve prestijini zedelemişlerdir.

ABD’nin Yenidünya Düzenine Projesine Karşı Ankara-Tahran Moskova İttifaki

İlişkilerin başladığı zamandan Obama dönemine kadar Türkiye ABD ilişkileri, taraflar arasında çalkantılı dönemler yaşanmasına rağmen stratejik önemini korumuştur. Taraflar ilişkileri iki ülke meselesi ötesine geçirek Ortadoğu, Kafkasya, Orta Asya ve Balkanlar, enerji güvenliği nükleer yayılma ve küresel ekonomi alanlarına yaymışlardır. Fakat Yenidünya Sisteminin şekillenmeye başladığı dönemden itibaren, özellikle Obama döneminde taraflar arasındaki ilişkiler bozulmaya başlamış, günümüzde Trump yönetimi ile birlikte ilişkiler her geçen gün gerilerek kopma noktasına gelmiştir. Peki neden? Ne değişti de iki müttefik arasında model ortaklık olarak belirtilen ilişkiler gerilme ve kopma noktasına gelmiştir? Türkiye 2000’li yıllara kadar Batı/ özellikle de ABD ve NATO merkezli bir dış politika izlemişti ve 2000’li yıllardan sonra Türkiye’nin kendi kendine yetmeye başlaması ve bu gelişime istinaden Türkiye’nin İslam coğrafyasıyla yakından ilgilenme iradesi göstermesi ABD’yi şaşırtmıştır. Başka bir ifade ile Türkiye yüzünü gelişmişlik ve kalkınmışlığın etkisiyle birlikte Ortadoğu çevirmiştir. Türkiye’nin yönünü Ortadoğu’ya çevirmesi genelde Batı, özelde ise ABD tarafından Türkiye’nin bölgede aktör olma arzusu içinde olduğu olarak okunmuştur. Türkiye’nin bu durumu Batı dünyası, özellikle ABD’yi harekete geçirmiş, Türkiye karşıtı eksen kayması tartışmaları altında karalama propagandasını başlatmışlardır. Dolayısıyla Irak işgali ile bozulmaya başlayan Türk- Amerikan ilişkileri Obama döneminde ise ciddi bir kriz haline dönüştürülmüştür. Obama dönemi ve sonrası Türk- Amerikan ilişkilerinin kriz haline dönüşmesine, Mavi Marmara baskını hadisesinde ABD’nin İsrail’e karşı Türkiye’nin beklediği tepkiyi göstermemesi, buna karşı olarak BMGK’deki ABD’nin İran’a yaptırım veya ambargo kararına Türkiye’nin ret oyu kullanması, Türkiye’nin 3 Temmuz 2013 tarihinde Mısır’da Mursi’yi deviren askeri darbeye karşı sert tavır takınıp darbe yönetimini tanımayarak ilişkileri askıya almasına rağmen ABD’nin darbecileri politik ve maddi olarak desteklemesi, ABD’nin Suriye sorununda Türkiye’yi önce desteklemiş gibi görünüp daha sonra tutum değiştirip Esad rejimini savunarak Türkiye’yi ters köşe etmesi, ilişkilerin gerilmesine neden olmuştur. Ayrıca 2013 Gezi Parkı olaylarında ve 15 Temmuz darbe kalkışmasında ABD’nin Türkiye’nin yanında yer almaması ve her iki olayında arkasında olduğu belgelenen FETÖ elebaşı Fethullah Gülen’in ABD tarafından Türkiye’ye iade edilmemesi, ABD’nin PKK, PYD gibi terör örgütlerine finansal ve binlerce tır askeri malzeme yardımında bulunması aynı zamanda Reza Zarrab dosyasıyla Türkiye’yi asılsız belgelerle suçlamak istemesi gibi nedenler etki etmiştir. Bu sorunların genelinde ABD’nin Türkiye’ye vermek istediği mesaj

açık; ABD Türkiye'ye “Üzerinde yaşadığınız coğrafyayı bırakın, hiçbir şeye karışmayan, sadece bizim Lejyoner Gücümüz olun, bizden başka hiçbir devlet ile yakın ilişki kurmayın, yoksa sizi böler, parçalarım” (Erol,2018) mesajını vermektedir. Peki, neden ABD Türkiye'yi tehdit etmektedir? ABD, Türkiye'nin bölgesinde aktör olmasından neden çekinmektedir?

ABD'nin Türkiye'den çekinmediği ifade edilse yanlış olur. Çünkü Türkiye, ABD'nin Yenidünya Düzeni Projesi, diğer bir ismi ile Büyük Ortadoğu Projesini uygulama koyduğu 11 Eylül itibariyle gelişmeye ve kendi keline yetmeye başlamıştı. Aynı zamanda da gelişen Türkiye ABD'nin projesinin hayata geçirilmesi hususunda sorun teşkil etmekteydi. Özellikle Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın başbakanlığı döneminde Davos'ta İsrail'e karşı yaptığı çıkış sonrası Sultan ilan edilerek bölge ülkelerinin desteğini alması ABD'yi endişelendirmeye başlamıştı. ABD'nin bu endişesi Washington'u Türkiye ile yol ayrımına itmiştir. Recep Tayyip Erdoğan'ın Davos çıkışıyla birlikte Türkiye-ABD ilişkileri her geçen gün hızlı bir gerileme sürecine girmiş ve bu süreç Obama 'ın son döneminde daha da hızlanmış ve Trump yönetimin ile de doruğa ulaşmıştır. Bölgede etkin olan Türkiye'nin varlığının ABD'nin büyük projesi önündeki en önemli tehdit unsuru olduğunu ifade edebiliriz. ABD, Türkiye'yi büyük tehdit olarak görüyor ki özellikle son 3-4 senedir Türkiye'nin bölgedeki etkisini kırabilmek için farklı terör örgütleri ve Siyonizm ile ittifak oluşturduğu ve diğer tehdit araçlarını kullandığı görülmektedir. Dolayısıyla ABD'yi Türkiye'nin tarihsel kodlarına dönmesi korkusu sarmıştır. Zira ABD Türkiye'den- değişik tehdit unsurlarını bir araç olarak kullanarak korkutup, eski kabuğuna geri dönmesini ve sadece kendileri için hizmet etmesini, başka bir deyişle ABD'nin bekçiliğini yapmasını istemektedir. Ayrıca ABD Türkiye'den Rusya ve İran'dan uzaklaşmasını ve kendisine teslim olmasını talep etmektedir. ABD Türkiye'nin bölgede Rusya ve İran ile ilişkilerini geliştirerek önünde engel oluşturmasını istememektedir. Dolayısıyla ABD Türkiye'yi bölgesinde etkisizleştirmek istemektedir. Fakat 2000'li yıllardan itibaren Türkiye'nin aktif dış politika izlemesi ve bölgesinde bölgenin statüsünü belirleyen aktör olma yolunda ilerlemesi, ABD'nin Yenidünya Düzeni Projesi'ne ve gelecek yüzyıl planlarına engel teşkil ediyordu. Son 10 yıldaki ABD'nin Türkiye politikasına bakıldığında, ABD Türkiye'ye uyguladığı baskı politikaları ile bir sonuca ulaşamamış Obama'nın son dönemi ve Trump yönetimi ile birlikte ağırlıklı olarak PKK ve PYD gibi terör örgütleri ile kaygı ittifakı oluşturarak böl- parçala yönet politikası izlemeye başlamıştır. Ayrıca ABD, II. Dünya Savaşı sonrasında olduğu gibi Türkiye'nin diğer devletler ile ilişkilerini bozarak uluslararası alanda yalnızlaştırma politikasını uygulamaya çalıştığı görülmektedir.

ABD'nin ne yapmak istediğinin farkında olan Türkiye'nin tutumu ABD ile ilişkilerine mesafe koyarak, ABD'ye karşı güç dengesi politikası uygulamaya başlamıştır şeklinde ifade edilse yanlış olmaz herhalde. Bu doğrultuda Türkiye, ABD'nin istenmeyen ülke ilan ettiği Rusya ve İran ile ilişkilerini geliştirme yoluna gitmiştir. ABD Türkiye'nin bölgede en çok etkisini arttıran ülke ve Recep Tayyip Erdoğan'ın bölge için en önemli lider olduğunu bilmektedir. Bu PEW'inen son raporunda belgelenmiştir. Dolayısıyla Batı'da, özellikle de ABD'de Türkiye'nin tarihsel kodlarına dönme korkusu sarmış ve bu korku ABD'yi Türkiye'ye karşı terör örgütleri ile kaygı ittifakına sevk etmiştir. Peki, Moskova ve Tahran ABD'nin dış politikasının neresindedir? Neden İran ve Rusya ABD'ye karşı Türkiye ile birlikte karşı ittifakta yer alıyorlar? Bu soru iki çerçevede değerlendirilebilir; Birinci olarak ABD'ye göre bölgede Türkiye'den sonra en çok etki arttıran diğer ülkeler Rusya ve İran'dır. Başka bir ifadeyle Batı'ya, özellikle de ABD'ye göre eski imparatorluklar yükselişe girmiştir. Dolayısıyla ABD'ye göre bu eski imparatorlukların bölgedeki nüfusu kırılması gerekmektedir. İkincisi ise 2000'li yıllardan itibaren ABD Yenidünya Düzeni Projesini hayata geçirmeye çalışmaktadır. Bu projenin bugüne kadar hayata geçirilememesinin önündeki en büyük engel ve bu çerçevede ABD'ye meydan okuyan ülkeler yine bu ülkelerdir. Ayrıca ABD'nin Yenidünya Düzeni Projesinin hayata geçmesi durumunda bu ülkelerin etkisizleştirileceği gibi projenin kapsadığı coğrafyalar bakımından Ankara, Moskova ve Tahran'ın toprak kaybetmesi söz konusu olacaktır. Dolayısıyla aynı kaderi paylaşan bu üç

ülke ABD'yi bölgeden uzaklaştırmak ve ABD'nin bölgedeki nüfusunu kırabilmek için zorunlu olarak ittifak oluşturmuşlar ve Suriye ve Kudüs gibi bölgeyi ilgilendiren konularda iş birliğine gitmişlerdir.

Bölgedeki Washington – Tahran çekişmesine bakıldığında; ABD bölgede İran etkisinden kurtulmuş, ABD nüfusunda Batı yanlısı Arap Şii ve Irak –Suriye arasında Kürt Federal devleti kurmayı hedeflemektedir. Ayrıca ABD bu yeni oluşum ile İran'ı nükleer silah elde etmesine engel olmak ve demokratik Batı sömürgesinde bir İran rejimi inşa etmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda ABD Haydar el-İbadi ve devrim muhafızlarını destekleyen açıklamalarda bulunmaktadır. Ayrıca ABD Barzani ve Suriye'deki PKK, PYD gibi terör oluşumlarını desteklemektedir. ABD projesini hayata geçirmek ve bölgede İran'ın nüfusunu kırabilmek adına doğrudan İran'ı hedefe almakta ve hatta ABD gerektiğinde İran'a karşı sert güç kullanabileceğini ifade etmektedir. Yöntem olarak ise ABD kendisi direk sıcak çatışmaya girmeden bölgede vekalet ve mezhepsel çatışmalar çıkartarak istikrarsızlaştırarak coğrafyada istikrarsız alanlar oluşturmayı planlamaktadır. Hatta ABD'nin bölgede kurmayı planladığı Kürt devleti projesi bu kapsamda bir araç olarak değerlendirilebilir. Ayrıca ABD İran'ın bölgedeki nüfusunu kırabilme adına, İran'a karşı Sünni koalisyonu ile ittifak ilişkilerini geliştirerek Sünnilerin desteğini alma çabası içerisinde olduğunu ifade edebiliriz. Örneğin ABD'nin Sudi Arabistan'a yaklaşması ve bu yaklaşıma neticesinde Sudi Arabistan ve diğer ABD yanlısı bölge ülkelerinin bir gecede Katar'a uyguladığı ambargo kararları gösterilebilir. Dolayısıyla ABD'nin ulaşmak istediği hedef ve bu hedef için kullandığı araç ve yöntem bugün her ne kadar da İran'ı bölgede etkisizleştirmek için de olsa Washington'un asıl hedefi Yenidünya düzeni projesini hayata geçirmektir.

ABD'nin bu hamlesine karşı İran sessiz kalmamış, öncelikle Şii kartını masaya yatırarak bölgedeki Şii yanlısı iktidarları desteklemiştir. Şii kartının yanında İran nükleer santraller ve bu santrallerde üretilen nükleer başlıklı füzelerle ABD'ye ve İsrail'e karşı meydan okumaktadır. Bölgede ABD'nin politikasını iyi okuyan İran, ABD'nin Suudi Arabistan ittifakına karşı Rusya ve Türkiye ile ittifak oluşturarak Washington'un hem Yenidünya Projesini, hem de projesinin gerçekleşmesi durumunda ABD'nin tekrar dünyanın patronu olma planlarını sekteye uğratmıştır. Ankara, Tahran ve Moskova ittifakı hem ABD'nin uluslararası arenada zayıflatarak gücünü kırmış, hem de Yenidünya'nın, özellikle üzerinde bulunduğumuz coğrafyanın ABD ekseninde değil de Türkiye-İran ve Rusya ittifakı etrafından şekillenmesine zemin hazırlamıştır.

Yaşananlara bakarak, bugün gelinen nokta analiz edildiğinde, ABD'nin bölgedeki gücü kırılmış ve Washington'un özellikle Suriye, Filistin-Kudüs hesapları ATM'den (Ankara-Tahran-Moskova'dan) döndüğünü ifade edebiliriz. Bunu ne Ankara-Tahran, ne de Moskova yönetimi söylemektedir. Bunu bizzat Washington, Tel Aviv ve son zamanlarda ne yaptığını bilmeyen Berlin yönetimi ve bu ülkelerdeki uzmanlar ve basın yayın organları söylemektedir. Bu hususta Alman dış işleri bakanı Gabriel'in Yenidünya düzeninde Rusya-İran ve Türkiye'nin bölgede nüfuslarını arttırdığını ve her geçen günde bu oranın genişlediğini açıklaması örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca NATO, ABD ve AB yetkilerinin benzer açıklamaları yapmaları, özellikle Ankara'nın Batı bloğundan uzaklaşarak, Tahran ve Moskova'ya yaklaşması Batıda-ABD, NATO ve AB'de Türkiye'yi nasıl ikna eder tekrar kazanabilir tartışmalarını gündeme getirmiştir. Türkiye'nin Tahran ve Moskova ile sıkı ilişki içerisinde olması hususunda Alman Dışişleri Bakanın, AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası yüksek temsilcisi Mogherini'nin ve eski NATO Genel Sekreteri Rasmussen'in açıklamaları ve açıklamalarındaki verdikleri mesaj gösteriyor ki Batı'nın Türkiye'yi kaybetme riski ile karşı karşıya olduklarından dolayı etekleri tutuşmuştur. ABD, NATO, AB ve Belin bürokratlarının duyduğu en önemli kaygı Türkiyesiz NATO ve AB'nin sıkıntıya girecek olmasıdır. Batı'yı asıl kaygılandıran bir tarafta eski bölgesinde güçlenen Türkiye'nin imparatorluk dönemine dönüş korkusu, diğer taraftan da bu yükselen gücün yine bir dönemin eski imparatorlukları Tahran ve Moskova ile ittifak oluşturmalarıdır. Dolayısıyla bu üç

gücün etki alanlarını genişletmeleri ABD, NATO ve AB'yi tedirgin ettiğini ifade edebiliriz. Çünkü ABD'nin son dönemlerde aldığı Suriye, Filistin ve Kudüs kararlarının hüsrana dönüşmesinde bu üç gücün etkisinin olduğu çok iyi bilinmektedir. Başka bir ifadeyle son dönemlerde ABD'nin Ortadoğu İniyatifi(BOP) projesi çerçevesinde aldığı kararların sektöre uğraması- veya ABD'nin planlarının bozulması bu üç devletin rolünün olduğunu ifade edebiliriz.

Özellikle Türkiye'nin 24 Ağustos 2016 yılında Cerablus ve el-Baba'da, akabinde Irak'ın Kuzeyinde gerçekleşen referandum krizinde ve ABD'nin Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak ilan eden karara bölge ülkeleriyle birlikte ortaya koyduğu tepki, ABD'nin hem BOP'na engel oldu, hem de ABD'nin BOP üzerinden yeniden şekillendirmeye çalıştığı "Yeni Türkiye Cumhuriyeti" inşa projesini hayallerde bırakmıştır. Son zamanlarda ABD, BOP'un sert kayaya çarptığını ve bu projenin hayata geçirilmediği takdirde ABD'nin varlık sorunu ile karşı karşıya kalacağını farkedmiştir. Olayların farkında olan ABD hem bölgeyi, hem de Yeni Türkiye Cumhuriyeti'ni yeniden inşa edebilmek için önce Gezi Parkı olayı ve 15 Temmuz Hibrid Darbe girişimi ile kontrolsüz bir Türkiye üzerinden iç savaş çıkartmayı planlamış, akabinde bu planda başarılı olamayınca da Suriye üzerinden PYD-YPG/PKK/SDG terör örgütlerine verdiği açık destek ile Suriye üzerinden devam ettirmeye çalışmaktadır (Çelik, 2017; Ekinci 2016). Zira ABD bu projenin önündeki en büyük engel olarak Türkiye'yi görmektedir. Bunun içinde ABD'nin ABD kontrolünden uzaklaşmış Türkiye'yi "Yeni Türkiye Cumhuriyeti" projesi ile yeniden kontrol altına almayı (Erol,2017: s.) hedeflediğini ifade edebiliriz. Fakat Türkiye ABD'nin bu açık oyununu, daha önce Gezi Parkı olayını, 15 Temmuz Hibrid Darbe girişimini bertaraf ederek ABD'nin oyununu bozduğu gibi Fırat Kalkanı operasyonu, akabinde başlattığı "Zeytin Dalı Barış Harekâtı" ile darbe vurmuştur. Ayrıca Türkiye'nin bu kararlı girişimleri ABD'yi çaresizliğe itmiştir. ABD'yi çaresizliğe iten Türkiye'nin bu kararlı politikasını devam ettirerek, ABD'ye karşı taviz vermemesi gerekmektedir. Tabii ki burada önemli olan Tahran, Moskova ve diğer bölge ülkelerinin Türkiye'nin vermiş olduğu mücadelesinde Ankara'nın yanında olduğunu göstermeleri gerekmektedir. Tersini yapıp, Türkiye'nin kararlı mücadelesini eleştirir ve engel olmaya çalışırlarsa, sadece Türkiye değil bölgenin haritasının tamamen değişmesi kaçınılmazdır. Hatta ABD'nin bölgede çıkartmaya çalıştığı kontrollü savaş stratejisinin gerçekleşmesinin ve bu stratejinin yeni bir kitleleşmiş savaşa yol açması zamanın konjonktürel yapısı iyi analiz edildiğinde kaçınılmaz görünmektedir. ABD'nin bugüne kadar uygulamaya kalktığı planlar Ankara, Tahran ve Moskova'nın, özellikle Türkiye'nin kararlı politikasıyla bozulmuş görünmektedir. Bu kararlı ittifak ve politika devam ettirilmesi gerekmektedir.

ABD'nin Zayıfladığının Göstergesi: Kumdan Devlet Planları Tek Tek Yıkılıyor

Aslında bu başlık biraz abartılı gelebilir fakat başta Türkiye olmak üzere Türkiye'nin yakın çevrelerine ve ABD'nin dünya genelinde yaşadığı hezimetlere, giriştiği ittifaklara bakıldığında bu cümlelerin görüldüğü gibi abartılı olmadığı anlaşılacaktır. Nasıl mı?11 Eylül terör saldırısı bahanesi Irak'ı işgal eden ABD, işgal sonrası hem İngiltere, Fransa, Almanya ve Türkiye gibi yakın dostlarını tek tek kaybetmiş, hem de Ortadoğu'da etkinliğini artırabilmek için Kuzey Irak'ta inşa etmeye çalıştığı Lejyoner devlet hayalleri suya düşmüştür. Oysaki ABD Soğuk Savaş hemen sonrasında hayalini kurmuştu ve bu hayalin gerçekleşmesi için milyarlarca dolar harcamıştı. ABD'nin Lojyoner Devlet hayali, Kuzey Irak'taki bölgesel yönetimin referandum yolu üzerinden ilan etmek istediği "Kumdan Devlet" Türkiye-İrak ve İran üçlüsünün kararlı iradesi ile çöktürülmüştür (Erol,2018). Ayrıca bu üçlü devletin kararlı iradesini ve referandum karşılığı tezini başta AB üyesi devletler olmak üzere Rusya, Çin ve Kore gibi devletler desteklemiştir. Dolayısıyla ABD'nin "böl-daralt ve yönet" politikasıyla kurmak istediği "Kumdan Devlet" anlayışı bir esintiyle bir anda dağılmıştır. Hatta ABD inşa etmek istediği Kumdan Devlet ile Ortadoğu bölgesini bölerek yönetmek isterken aynı zamanda farkında olmadan bölge devletlerinin birleşmesinin önünü açmıştır.

Bu birleşmelerden Soğuk Savaş sonrasında bu yana ABD'nin ilk defa hem Batılı, hem de bölge ülkelerinin birlikte hareket ederek meydan okumaları ile karşı karşıya kaldığını ve hatta ABD'nin uluslararası sistemdeki tekel konumunu kaybettiğini ifade edebiliriz. Örneğin Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, Katar gibi bölge ülkelerinin ABD'ye sırtını dönmesi, Türkiye'nin S-400 füzelerini Rusya'dan alarak ABD'ye karşı yeni denge ve işbirliğine arayışlarına girişmesi, Suudi Arabistan ile Katar arasındaki krizden ABD'nin istediğini alamaması, Rusya'nın Kırım'ı işgali karşısında ABD'nin çaresizce izlemesi, ABD'nin Kudüs kararını, ABD'nin tehditler savurmasına rağmen BM Genel Kurulu'nun çoğunlukla tanımaması ABD'nin itibarını ve prestijini zedelemiştir. Hatta Türkiye'nin Fırat kalkanı ve Zeytin Dalı Operasyonu karşısında seyirci kalan ABD, operasyonlara karşı Türkiye'yi sadece tehdit etme ile yetinebilmiştir. Oysaki ABD YPG/PKK gibi terör örgütlerine binlerce tır silah ve mühimmat(Star Gazetesi,2017) vererek terör örgütlerine büyük umutlar bağlamıştı. Hatta ABD Afrin'ni BOP' un Kürdistan'ı olarak görüyordu(Sözcü,2017) ve PKK ve YPG'nin burada sağlayacağı başarılı sonuç ile birlikte Türkiye'de iç savaş çıkartıp “Yeni Türkiye” adı altında Türkiye'yi yeniden inşa etmeyi planlamıştır. Fakat ABD'nin terör müttefiklerinin operasyonlarda büyük darbeler alması ABD'yi derin kaygılara ve yeni saldırgan politikalara yönelmesine neden olmuştur. Bu kaygılar ABD'nin 6. Filo'ya yönelmiştir. ABD'nin 6. Filo'ya yönelmesi ABD'nin uluslararası alanda kaybettiği imajını düzeltebilmek için Akdeniz ve Ortadoğu'da tekrar kaba güce başvuracağı anlamına gelmektedir. Aynı zamanda ABD'nin 6. Filo'ya yönelmesini, ABD'nin bir yandan Akdeniz'de Kıbrıs Rum Kesimi'ne ve İsrail'e korkmayın yanınızdayım mesajı verdiğini(Erol,2018), diğer taraftan da ABD'nin kendine yeni yandaş veya yeni maşa müttefikler arayışları içerisinde olduğu şekilde okuyabiliriz. Dolayısıyla 2000'li yıllarda ABD nereye el attıysa eli boş dönmüştür. Bu ise ABD'nin uluslararası sistemdeki etken politikasının sonun geldiği ve artık ABD'nin uluslararası kamuoyunun gözünde itibarının tükenmek üzere olduğu anlamına gelmektedir. Çünkü bugün artık gerek bölge ülkeleri, gerekse pek çok dünya ülkesi ABD'nin anlayacağı dilden konuşmaya başlamıştır. Ve ABD'nin Kumdan Devlet modeli planları da tek tek yıkılmaktadır. Bu gelişmelerin farkında olan ABD son zamanlarda kendini uluslararası arenada hissettirebilmek için rotasını “çelik -çomak” oyunlarına yönelmiştir. Bu oyun ise liderliği kaptırma kaygısı içerisindeki ABD'nin son oyunu olduğunu ifade edebiliriz.

Sonuç Yerine: Yeni Dünya Düzeninde ABD'nin Gelecek Kaygısı; Bir Devrin Sonu mu?

İngiltere ile Almanya çekişmesi sonrası 20. yüzyılın küresel dünyasında başat konumuna yükselen ABD, 20.yüzyıl boyunca uluslararası sisteme yön vermiştir. Özellikle Soğuk Savaş Sonrası dönemde küresel dünyanın tek gücü olmuştur. Bu süre zarfında Batılı devletler, özellikle İngiltere ve Türkiye ABD'nin Truva atı görevini üstlenmişti. Hatta bu hususta İngiltere'nin ABD'nin mutfağın arka tarafında kas gücünü oluşturduğunu ve ABD'nin dış politikasında her zaman yer edindiği ifade edilebilir. Fakat Soğuk Savaş'ın son bulması ile ABD dünyanın jandarmalık rolünü tek başına üstlenmiş ve 1990'lı yılların son dönemlerinde Ortadoğu İnisyatifi (daha sonra BOP) projesi çerçevesinde dünyayı yeniden şekillendirmek istemiştir. Bu Proje ABD'nin yeni yüzyılda da başat güç olarak varlığını devam ettirebilmesi için hayatı önem taşımaktadır. ABD, bu projenin sınırları oldukça geniş tutmuş ve bu proje ile pek çok devletin sınırlarının değişmesini, özellikle Ortadoğu'da yeni devletlerin oluşmasını öngörmüştür. Dolayısıyla ABD, proje ile kendi geleceğini ve mevcut başat güç pozisyonunu, dünyanın haritasını yeniden çizerek veya şekillendirerek sağlamayı amaçlamıştır. Fakat Baba Bush döneminde gündeme getirilen ABD'nin Yenidünya Düzeni Projesi dönem uluslararası yapısı ve küresel sorunlarından dolayı bir türlü hayata geçirilememiştir. Bu ise ABD'yi tedirgin etmiştir. 21. yüzyılın hemen başında vuku bulan 11 Eylül terör saldırısı ABD'ye Yenidünya Düzeni (BOP) Projesi'nin hayata geçirebilmesi için bir fırsat doğurmuş ve ABD 11 Eylül saldırısı sonrası projeyi hayata geçirmek için start vermiştir. Zira ABD terör saldırısını gerekçe göstererek, terörle mücadele çerçevesinde önce Afganistan'a müdahale etmiş ve sonrasında ise Irak'ı işgal etmiştir.

ABD'nin bu ülkelere savaş ilan etmesi BOP'un bir parçasını oluşturduğunu ifade edebiliriz. Bu ifadenin en önemli ispatı olarak, operasyon sonrasında uluslararası kuruluşların gözlemcilerinin yayınladığı raporlarında, ABD'nin ileri sürdüğü terör gerekçelerinin asılsız olduğu ve gerçeği yansıtmadığına yer vermesi gösterilebilir.

ABD'nin içerisinde bulunduğumuz yüzyılda BOP'ta ısrar etmesindeki en önemli neden, uluslararası düzeni tehdit eden unsurların artması ve ABD'nin bu küresel tehditler karşısında kendini yeterince savunamaması olduğunu ifade edebiliriz. Başka bir ifade ile Yenidünya stratejisinin altındaki en önemli neden artan küresel tehditler karşısında Amerikan halkının yaşam kaygılarının giderilmesi ve azalan refah düzeyinin artırılmasıdır. Bu yaklaşım ile ABD, kendilerinin yaşam sahası olarak Orta Asya, Ortadoğu ve Hazar Bölgesi'ni görmekte ve bu bölgelerde kurulacak bir egemenliğin kendi varlığının sürdürülmesi ile eş değer olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla ABD Yenidünya Düzeni projesi önünde engel olabilecek devletleri belirlemiş ve bu devletleri haydut devlet olarak ilan etmiştir. ABD'nin haydut olarak ifade ettiği devletlere bakıldığında; İlk sırada İran, Kuveyt, Umman Irak, Libya, Ürdün, Suriye, Lübnan, Filistin ve K. Kore yer alırken ikinci sırada ise Katar, Birleşik Arap Emirlikleri, Yemen Bahreyn, Endonezya, Suudi Arabistan, G. Kore, Mısır, Fas, Cezayir, Tunus ve Türkiye yer almaktadır. Üçüncü sırada Çin, Afganistan, Pakistan, Bangladeş, Rusya ve Rusya'nın arka bahçesi olan Kuzey Kafkasya ülkeleridir. ABD'nin sıraladığı ülkelere bakıldığında; listede bulunan ülkeler ağırlıklı olarak Ortadoğu ülkeleridir. Genel olarak ABD'nin nüfuz kurmak istediği topraklarda yaklaşık dünya nüfusunun yarısı kadar insan yaşamakta ve bu ülkelerin sahip olduğu topraklar 50 milyon metre kareden fazla alanı kaplamaktadır. Şayet ABD bu topraklar üzerinde etkisini kurup kontrolü altına alabilirse hem ABD vatandaşlarının hayat kaygıları ortadan kalkar, hem de ABD bölgede imparatorluğunu kurarak geleceğini güvenlik altına alınmış olur.

ABD Yenidünya Düzeni stratejini hayata geçirmeye çalışırken, “böl -zayıflat yönet ya da küçült-birleştir-yönet” tarzı bir politika izlemektedir. Üstelik ABD bu stratejiyi hayata geçirmeye çalışırken tek başına ve Türkiye, Rusya, Çin, İran, İngiltere ve Fransa gibi ülkeleri dikkate almadan ve bu ülkelerin bazılarının da topraklarını yukarıda ifade edilen politika tarzıyla bölüp parçalayarak yönetme arzusu içerisine girmiştir. Özellikle Irak işgali sonrası, ABD'nin asıl niyetinin ortaya çıkmasıyla birlikte başta İngiltere olmak üzere Türkiye, Fransa gibi pek çok ülke ABD'ye olan desteğini azaltmış ve ABD'ye meydan okumaya başlamışlardır. Hatta ABD'ye meydan okuyan ülkeler ABD'ye karşı tavrını yeni bloklar veya kutuplaşmalara kalkışarak göstermeye çalışmışlardır. Örneğin bir zamanların başat güçleri İngiltere ve Fransa ABD'nin projesi (BOP'a) karşı yeni SykesPicot'u gündeme getirerek, “eğer Ortadoğu bölgesi yeniden şekillenecek ise bu süreç içerisine bölgenin eski hâkim güçlerinin de dâhil edilmesi gerektiği” tezini savunmaya başlamıştır. Özellikle Batının diğer devletleri ile ABD arasındaki ayrışmalar Obama yönetiminin ikinci döneminde başlamış ve sonraki dönemlerde meydan okumaya dönüşmüştür. Örneğin 2013 yılında İngiltere ABD'nin gelecek yüzyıl projesine karşın Çin, Türkiye, Fransa gibi ülkeler ile ilişkileri geliştirerek Yeni İpek Yolu projesini tekrar hayata geçirmek istediği gözden kaçmamaktadır. Hatta bu doğrultuda Asya Alt Yapı Yatırım Bankası kurulmuş ve bugün bu Bankanın 100 milyar dolar bütçesi ve 10'larca kurucu üyesi bulunmaktadır. İngiltere ve Çin'in bu hamlesi ABD'nin BOP'una karşı meydan okuma niteliğindedir.

ABD'nin geleceğine yönelik hayata geçirmeye çalıştığı Büyük Ortadoğu projesi karşısında yer alan bir diğer ülke grubu Türkiye, Rusya ve İran'dan oluşmaktadır. Ankara, Tahran ve Moskova ittifakı, ABD'nin hesabında olmayan birliktelikle günbegün kendini gerek diplomasi masasında, gerekse sahada birer oyun bozucu faktör olarak göstermektedir. Bu ittifakın amacı bir yandan ABD'nin Büyük Ortadoğu Projesine engel olarak ABD'yi bölgeden-coğrafyadan çıkartmak, diğer yandan da bölgede huzur ve istikrar sağlamaktır. Dolayısıyla bu ittifak ABD'yi tedirgin etmiş ve ABD'nin coğrafyadaki mevcut kazanımlarını da tamamen kaybetme riski ile karşı karşıya bırakmıştır. Bu mevcut durum

karşısında ABD ise PYD, YPG, SDG ve PKK gibi terör örgütleri ile iş birliğine giderek Yenidünya düzeni politikasını hayata geçirmek için çaba sarf etmektedir. Terör örgütlerini bir dış politika aracı olarak kullanan ABD, başta Avrupalı ülkeleri kendi içinde veya yakın komşuları ile çatıştırmak olmak üzere, Hristiyan-Müslüman veya Doğu- Batı arasında savaş çıkarmak gibi her türlü olası senaryoyu hayata geçirmek için radikal karar almaktan çekinmemektedir (Erol,2017). Örneğin ABD Başkanı Trump'ın Kudüs'ü İsrail'in başkenti ilan etmesi bu senaryonun bir parçası niteliğindedir. ABD'nin Kudüs'ü İsrail'in başkenti ilan etmesindeki asıl amaç; birinci olarak eğer bu kararı diğer dünya ülkeleri tanısalardı AB'nin geleceğini garantiye alacak olan proje hayata geçmiş olacaktır. İkincisi amaç ise diğer dünya ülkelerinin kararı tanımamasıyla birlikte ABD kontrolünde Hristiyan-Müslüman veya Doğu-Batı arasında bir dünya savaşı başlatmayı hedeflemiştir. Fakat ABD, İsrail ve ABD'den korkan birkaç ülke hariç hiçbir dünya ülkesi ne ABD'nin kararını desteklemiş, ne de birbirine karşı savaş çıkartacak girişimlerde bulunmuşlardır. Bilakis ABD'nin Kudüs'ü İsrail'in başkenti ilan eden kararı uluslararası gündeme taşımışlar ve BM yapılan oylamada ABD'nin tehdidine rağmen ezici bir çoğunlukla kabul etmemişlerdir. Bu karar aynı zamanda diğer uluslararası devletlerin ABD'ye göstermiş olduğu kırmızı kart niteliğinde olmuştur. BM kararı ile devletler “tek kutuplu sistemin sonuna gelindiği, ABD'nin artık eskisi kadar güçlü olmadığı ve uluslararası sorunları ABD'nin istediği gibi tek başına çözemeyeceği” mesajını vermişlerdir. Güç kaybının farkında olan ABD başat güç pozisyonundan olmamak için son oyununu çelik ve alüminyum üzerinden oynamaya başlamıştır. Başka bir ifade ile ABD uluslararası arenadaki güç kaybını ticaret savaşları ile gidermek istemektedir. Hatta bu doğrultuda ABD'nin -Trump'ın mevcut bakanlıklarda değişikliğe giderek yeni bir savaş konseyi oluşturmaya çalıştığı AB, Çin, İngiltere, Fransa, Rusya, Almanya ve Türkiye gibi pek çok dünya ülkesinin dikkatinden kaçmamıştır.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, ABD'nin 2000'li yıllardan, yani 11 Eylül'den bugüne kadar aldığı kararlar ve uygulamaları ciddi anlamda başta ABD olmak üzere pek çok bölgede ve ülkede tıkanmaya veya krizlere neden olmuştur. Özellikle ABD'nin tek başına dünyanın jandarmalığına soyunması ve uluslararası sistemi etkileyecek karları tek başına almaya çalışması, dünyayı ilgilendiren konularda terör örgütleri ile müttefik ilişkileri geliştirmesi, başta Batı'nın diğer devletleri olmak üzere pek çok dünya ülkesinin tepkisine neden olmuştur. Bu tepkiler neticesinde günbegün ABD yalnız kalmış ve bu durum ABD'nin saldırgan politikalar üretmesine neden olmuştur. ABD durumun farkında olup, mevcut şartlarda gücünü koruyamayacağını bilmektedir. ABD'nin derin politikasına göre gücünü geri kazanmanın yolu büyük bir savaştan geçmektedir. Dolayısıyla ABD'nin Suriye politikasında veya Ortadoğu politikasında değişikliğe gitmesinin altında bu düşünce olduğunu söyleyebiliriz. ABD'nin derin politikalarının altındaki büyük çaplı savaş düşüncelerinin temelleri Obama döneminde atılmış, Trump döneminde ise bu politika tamamlanmak istenmiştir. Fakat ABD'nin büyük çaplı savaş çıkartma hevesi içerisinde olduğu diğer devletler tarafından fark edilmiş ve ABD'nin bu politikasına karşı diğer devletlerde önlem ve tedbirler almaya başlamışlardır. Her ne kadar ABD saldırgan politikalar çerçevesinde başat güç pozisyonunu korumak için önlem ve tedbir almaya çalışsa da, bu önlem ve tedbirlerin ABD'yi korumadığı bilakis bu politikaların ABD'nin uluslararası arenadaki etken gücünün her geçen gün gerilemesine neden olduğu görülmektedir. ABD'nin dünya siyasetindeki etken gücünü kaybetmesi başta ABD olmak üzere uluslararası sistemde önemli sonuçlar doğurmuştur. Bunlardan ilki, ABD'nin hegemonya krizinden ABD'ye alternatif farklı güç odakları ortaya çıkmıştır. Özellikle Rusya, Çin, İngiltere, Almanya ve Türkiye bu motivasyona sahip ülkeler olarak dikkati çekmektedirler. İkinci olarak uluslararası sistemde güç boşluğu oluşmuş ve bu güç boşluğu özellikle Ortadoğu'da sorunları da beraberinde getirmiş ve bölgenin istikrarsızlaşmasını neden olmuştur. Üçüncü olarak ise ABD müttefiklerini kaybetmiştir. Artık gücün merkezini temsil etmeyen ABD, gücünü geri kazanabilmek için değişik terör örgütleri ile müttefik ilişkileri geliştirmeye başlamıştır. Bu ise ABD'nin geleceğinin risk altına girmesine neden olmuştur. Son olarak ise ABD'nin gücün

merkezini temsil edememesi ile birlikte uluslararası sistem yeni başat gücünü veya patronunu aramaya başlamıştır.

Kaynakça

- AÇIKGÖZ, Ö.(2006). “Ortadoğu’nun Etnik, Sosyo Yapısı ve Büyük Ortadoğu Projesi”,*Büyük Ortadoğu Projesi: Yeni Oluşumlar ve Değişen Dengeler*. Ed. Atilla Sandıklı, Kenan Dağcı, Tasam Yayınları, İstanbul, ss 81–86.
- ARMAOĞLU, F.(2010). *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, Alkim Yayınevi, İstanbul, 2010.
- BERNATH, M.(2018).” Am Syrien-GipfelsinddieTürkei, Russland und Iran gegen die USA geeint” in NeuenZürcher Zeitung, 4 Nisan 2018.
- ÇAKMAK, C.(2006). “Irak Savaşı ve Büyük Ortadoğu Projesi”. *Büyük Ortadoğu Projesi: Yeni Oluşumlar ve Değişen Dengeler*. Ed. Atilla Sandıklı, Kenan Dağcı.Tasam Yayınları,İstanbul, ss. 152–167.
- ÇELİK, K. E. (2017). ”Alınan Tedbirler Bağlamında Türkiye’nin Son Dönem Güvenlik Perspektifi” ANKASAM, <https://ankasam.org/alınan-tedbirler-baglaminda-turkiyenin-son-donem-guvenlik-perspektifi/>, (12.05.2018).
- DİLLER, E. (2017). “İpek Yolu Savaşı <https://www.takvim.com.tr/yazarlar/ergundiler/ipek-yolu-savasi> 12Nisan 2017.
- DUGİN, A.(2004).*Rus Jeopolitiği Avrasyacı yaklaşım*, Tercüme, İmanovVügar, Küre Yayınları İstanbul.
- EKİNCİ, E. (2016).“Vekâlet savaşları ve 15 Temmuz darbe girişimi” Yeni Şafak, <https://www.yenisafak.com/hayat/vekalet-savaslari-ve-15-temmuz-darbe-girisimi> -2495499, (12.05.2018).
- ERLER, G.(2017). “ImMachtdreieckvon Putin, XiJinpingundTrump. DieNeueWeltordnung 100 Jahrenach der Oktoberrevolution”, MaulbetschGmbH, Heidelberg.
- EROL, M. S.(2017). “ABD’den Türkiye’ye “Lejyoner Gücümüz Ol” Çağrısı”, <https://ankasam.org/abdden-turkiyeye-lejyoner-gucumuz-ol-cagrisi/>, (11.05.2018).
- EROL, M. S.(2017). “Yeni Türkiye”yiGraham Fuller ile Vurmak” ANKASAM, <https://ankasam.org/yeni-turkiyeyi-graham-fuller-ile-vurmak/>, (15.04.2018).
- EROL, M. S.(2017). “ABD Kendi Pimini Çekti”,<https://ankasam.org/abd-kendi-pimini-cekti/>, (01.01.2018).
- EROL, M. S.(2018). “ABD’nin “Kumdan Kaleleri” Bir Bir Yıkılırken...”, <https://ankasam.org/abdnin-kumdan-kaleleri-bir-bir-yikilirken/>, (15.03.2018)
- GÖKÇE, D.(2015). ”ABD ve İngiltere Küser ve Boşanırlar mı? Akşam Gazetesi, <https://www.aksam.com.tr/deniz-gokce/yazarlar/abd-ve-ingiltere-kuser-ve-bosa-nirlar-mi-c2/haber-389900>, (12.03.2018).
- KODAMAN, T. ve GONCA İ. B.(2016).“Jeoekonomik Hayaller: Çin’in Yeni İpek Yolu Girişimi’nin Orta Asya’da Algısı”Journal of the Human andSocialSciencesResearches, Cilt: 5, Sayı: 5, ss. 1251 -1261.
- NAGLER,J. “WegzurWeltmacht 1898 bis 1945 “ <http://www.bpb.de/izpb/181033/weg-zur-weltmacht-1898-bis-1945>, (20.03.2018).
- SANDER, O.(2008).*Siyasi Tarih İlk Çağlardan 1918’e*, İmge Yay., Ankara.
- PEW Research Center, Globally, People Point to ISIS andClimateChange as Leading Security ThreatsConcernaboutcyberattacks, *World economyalsowidespread*, s. 5, https://assetspewresearch.org/wp-content/uploads/sites/2/2017/07/311Politikası-1search-Center_2017.07.13_Global-Threats_Full-Report.pdf, (01.02.2018).

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 69 Eylül – Ekim 2018

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat –KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

- Sözcü Gazetesi, “ABD, Kürdistan’ı kurmak için Kürt gruplarla anlaştı”, 27 Mart 2017, <https://www.sozcu.com.tr/2017/gundem/abd-kurdistan-kurmak-icin-kurt-gruplarla-anlasti-1757539/>, (19.07.2018).
- Star Gazetesi, “ABD'nin terör örgütü PKK'ya verdiği silahların hedefinin Türkiye olduğu ortaya çıktı” 11 Mayıs 2017, <http://www.star.com.tr/guncel/o-silahlarin-hedefi-turkiye-haber-1216288/>, (13.07.2018).
- Süper Haber, “Asıl büyük savaş ABD ile İngiltere arasında...”<https://www.superhaber.tv/asil-buyuk-savas-abd-ile-ingiltere-arasinda-haber-63089/>, (13.03.2018).
- ŞEBNEM, O. M.(2017). “ABD ve İngiltere’nin arasına neden soğukluk girdi?” Yeni Şafak gazetesi, <https://www.yenisafak.com/yazarlar/mervesebnem-oruc/abd-ve-ingilterenin-arasina-neden-sogukluk-girdi-2041319/>, (13.08.2018).
- TAMER, C. (2017). ”Emmanuel Macron’un Ortadoğu Politikası–1“ ANKASAM, <https://ankasam.org/emmanuel-macronun-ortadoğu-politikasi-1/>,(16.06.2018).
- TRENİN, D.(2001). “Üçüncü Kuşak; 21. Yüzyıla Girerken Rus-Amerikan İlişkileri”, Avrasya Doyası, Cilt.6, Sayı. 4, ss.283–296.
- Vatan Gazetesi, “ABD yeni bir terör örgütü kurdu”<http://www.gazetevatan.com/abd-yeni-bir-terror-orgutu-kurdu--1129610-dunya/>, (26.07.2018).
- Yeni Akit Gazetesi, “ABD-DEAŞ- PKK/PYD işbirliği, Akşam Gazetesi yazarı Bilgin, Amerika ile DEAŞ, PKK/PYD oyununu yazdı”<https://www.yeniakit.com.tr/haber/abd-deas-pkkpyd-isbirligi-395753.html>, (16.07.2017).
- Yeni Akit Gazetesi, “Donald Trump’ın Rusya siyaseti neyi bekliyor?”<https://www.yeniakit.com.tr/haber/donald-trumpin-rusya-siyaseti-neyi-bekliyor-240150.html>, (29.08.2018).